

VICENT JOSEP ESCARTÍ*

LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA GENERADA PEL MUSTASSAF**

RESUMEN

El presente artículo analiza la documentación generada por la institución municipal del mustassaf, y especialmente un Llibre de mustassafia encontrado en una pequeña ciudad valenciana.

ABSTRACT

This paper analyzes the diferents documents generated by the municipal institution of the mustassaf, and specialy a Llibre de mustassafia founded in little valencian village.

---

* Departament de Filologia Catalana. Universitat de València.

** Aquest treball, lleugerament retocat i actualitzat, reproduceis i es limita, doncs, a l'Estudi paleogràfic de la nostra tesi de llicenciatura (Vegeu ESCARTÍ I SORIANO, V.J.: *La mustassafia a la Ribera, Estudi i edició del "Llibre del mustassaf d'Albalat"* (s. XVI), València, 1988, ff. 102-122), dirigida per la Dra. Maria Milagros Cárcel Ortí, en la lectura de la qual fou president nominal del tribunal el nostre malaguanyat amic i professor, el Dr. Josep Trenchs Odena. Així mateix, en formaven part el Dr. Vicent Lluís Salavert Fabiani i la Dra. Rosa Muñoz Pomar.

I. ORALITAT I ESCRITURA EN EL DESENVOLUPAMENT DEL CÀRREC

L'actuació processal del mustassaf¹, l'oficial encarregat de controlar els pesos i les mesures, els mercats i les qüestions d'higiene urbana, es mou en l'àmbit de l'oralitat, d'acord amb els furs i privilegis atorgats a aquesta institució, els quals exigien que les al·legacions presentades per les parts implicades es fessen verbalment². "Mustaçaf deu conèixer summàriament y de paraula de les coses de son offici...", ens indica de forma concisa Onofre Bertomeu Ginart³, tot seguint un privilegi atorgat per Jaume II a Saragossa el 8 de novembre de 1316.⁴

Tanmateix, ja Arcadi Garcia apuntava que, amb l'evolució de la institució, "si bien el carácter verbal del procedimiento se mantuvo intacto, fue imposible huir en absoluto de la escritura y de la intervención notarial" i, al cas de Vic, comprova l'existència d'un notari al servei del mustassaf que, alhora, era el notari titular de l'Escrivania pública y comuna.⁵ Així doncs, si bé l'actuació del càrrec tenia per norma l'oralitat, aquest, a conseqüència que els mecanismes desenvolupats per la seua gestió superaven els de la memòria oral, hagué de recórrer a l'ús de l'escriptura. Un ús que, per altra banda, hom constata creixent durant la Baixa Edat Mitjana,⁶ Mitjançant l'escriptura, l'home intentava d'assegurar-se un control més efectiu sobre les gestions legals i econòmiques generades per les diferents institucions públiques.

¹ Sobre la mustassafia, vegeu, entre d'altres, ALMELA y VIVES, F. R.: "El Llibre del Mustaçaf y la vida en la ciudad de Valencia a mediados del siglo XVI", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* (B.S.C.C.) XXV (1949), pp. 1-24; PONS, A.: *Libre del Mostassaf de Mallorca*, Mallorca, 1949; SEVILLANO COLOM, F.: *Valencia urbana medieval a través del oficio del mustaçaf*, València, 1953; CASTELLÀ i RAICH, G.: *Libre de la mostaçaferia: ordinations de la vila d'Igualada, segles XIV-XVI*, Igualada, 1954; ROCA TRAYER, F.: *El Mustaçaf de Castellón y el "Libre de la Mustaçaffia"*, Castelló de la Plana, 1973; GALCERAN VIGUÉ, S.: *La indústria i el comerç a Cerdanya. Estudi sòcio-econòmic i polític segons les "ordinacions del mustasaph"*, Barcelona, 1978; SALAVERT FABIANI, V.L.: "Notes sobre la sanitat a la València dels segles XVI i XVII: les competències del mustassaf en matèria de mercats i conservació dels carrers", *Afers*, 5-6 (1987), pp. 223-271; ESCARTÍ i SORIANO, V.J.: op. cit. i CORTÉS, J.: "Les Actes del Mustassaf de Sueca (1571-1578)" dins *Anàlisi local i història comarcal. La Ribera del Xúquer (segles XIV-XX)*, València, 1990, pp. 33-52.

² Vegeu GARCIA, A.: "La actuación procesal del mustaçaf", *Ausa*, 2 (1955-56), p. 307.

³ Vegeu GINART, N.B.: *Repertori general y breu sumari per orde alfabètic de totes les matèries dels Furs de València, fins a les Corts de l'any 1604 inclusive, y dels Privilegis de dita ciutat y regne*, València, Pere Patrici Mey, 1608, p. 261.

⁴ Vegeu ALANYA, L.: *Aurem opus regalium privilegiorum civitatis et regni Valentie*, València, Dídac de Gumiel, 1515, (Ed. facsímil a cura de Mª Desamparados Cabanes Pecourt, València, 1972), p. 175, on, respecte al que ací ens interessa, pot llegir-se: "quod antiquitus a tempore conquiste citra fuit consuetum in ipsa civitate quod mustaçaffus sumarie et de plano, non recepta in scriptis, petitione nec responsione sed auditis tantum modo partium rationibus super discensionibus (...) decidat".

⁵ Vegeu GARCIA, A.: op. cit., pp. 304-305.

⁶ Un exemple d'això a MANDINGORRA LLAVATA, M^a. L.: *La escritura al servicio de la administración. La acumulación gráfica en los hospitales valencianos (1400-1509)*. Tesi de llicenciatura inèdita, València, 1985, f. 61.

És per això que el càrrec de la mustassafia produirà una documentació escrita que hom pot dividir en tres apartats:

a) Actes notariales destinades a conservar, per escrit, testimonis del desenvolupament i de les disposicions dels plets resolts pel mustassaf, com a base de posteriors actuacions. Formant un conjunt diferenciat i autònom, no coneixem cap exemple. Tanmateix, existeixen, formant un registre diferenciat enquadrat en un volum de Processos, a Sueca.⁷ Allò més habitual és trobar aquestes resolucions intercalades entre els bans i les ordinacions emeses pels consells municipals, tal i com apareixen en la major part dels llibres de mustassafia.

b) Llibres d'ordinacions del mustassaf, que formen amples compilacions de bans i estatuts aprovats pel consell municipal. Com acaben de dir, apareixen sovint mesclades amb la casuística. Tanmateix, sense que incloguen aquest darrer aspecte, hom coneix alguns casos, com ara el "Llibre de la mostaçateria" d'Igualada, i els llibres dels mustassafs de Catí, Castellfort i Albalat de la Ribera.⁸ Tots quatre exemples contenen alguna còpia d'un document regi o, com és el cas del d'Albalat, la notícia d'aquell.⁹

c) Darrerament, l'exigència de retre comptes davant una autoritat superior - el Mestre Racional, en els casos que coneixem -, obligà els mustassafs a portar la comptabilitat en llibres on quedà reflectida la seua activitat: s'hi registren les entrades i les exides, anotades quadrimestralment, i, a la fi, apareix un registre de les despeses generades pels salaris. En algunes ocasions, però, també apareixen disposicions referides a l'ofici del mustassaf.¹⁰

Respecte al que ens interessa ací i ara, ço és, l'ús de l'escriptura en la documentació generada pel mustassaf -i deixant de banda els llibres de comptes, on s'observa, òbviament, un procés d'acumulació gràfica-, cal tenir present el procés de depuració i renovació que de cada cert temps experimentaven els corpus d'ordinacions i casuística, el qual explica la formació dels diferents tipus

⁷ Vegeu CORTÈS, J.: op. cit., pp. 36.

⁸ Vegeu CASTELLÀ i RAICH, G.: op. cit.; SEVILLANO COLOM, F.: "El libro del Mustaçaf de Catí", *B.S.C.C.*, XXX (1954), pp. 220-228 i XXXII (1956), pp. 188-199; MIRALLES, J.: "El Llibre del Mustaçaf de Castellfort", *B.S.C.C.* XLVI (1970), pp. 237-272; i Escartí i Soriano, V.J.: op. cit.

⁹ La nota fa referència a un privilegi de Ferran II atorgat el 20 d'octubre de 1472 a Joan Roís de Corella, comte de Cocentaina i senyor d'Albalat de la Ribera, per tal que es puga celebrar mercat tots els dimarts en aquest darrer lloc (A.C.A., *Registre de Cancelleria*, 3512, ff. 12r. i v.; editat a Escartí i Soriano, V.J.: op. cit., ff. 277-280).

¹⁰ D'aquests llibres es conserva un fons relativament nombrós a l'A.R.V., *Mestre Racional*, 7073-7103: Alacant, 1 vol. (1640-1641); Alcoi, 8 vols. (1547-1558); Alzira, 3 vols. (1419-1423); Llíria, 1 vol. (1419); Montfort, 1 vol. (1643); Morella, 1 vol. (1423); Morvedre, 7 vols. (1366, 1450, 1467 i 1549-1567); Vilafranca, 1 vol. (1423); Xàtiva, 4 vols. (1606, 1607, 1618-1619 i 1689) i Xixona, 4 vols. (1549-1559). Els vols. d'Alzira es troben editats a Escartí i Soriano, V.J.: op. cit., ff. 210-276 i 281-288.

de llibres tal i com fins avui ens han pervingut, i que responen a dues fases fonamentals -si hom exceptua la de simple còpia.¹¹

En una primera etapa -que resulta difícil de fixar cronològicament per a la totalitat dels països de l'àmbit d'actualió del mustassaf, però que, respondria, en cada cas, als primers anys a partir de la introducció de l'ofici a les diferents localitats-, el llibre del mustassaf seria un manual notarial especial on, amb els pas dels anys, s'aniria anotant la casuística de l'ofici¹² juntament amb les ordinacions emeses pel consell municipal, que s'hi anirien afegint per tal de facilitar la seua consulta per part dels oficials. A més, cal advertir que, al costat dels bans i actes notariais que posteriorment configurarien la doctrina jurídica, hi apareixen privilegis i furs relatius al càrrec.¹³

En aquest primer moment del procés de confecció dels llibres del mustassaf, l'acumulació gràfica seria evident, car es tractaria d'un període de llarga durada on intervendrien diferents mans (els mustassafs, els notaris de sala i els seus escrivans) i on l'estructuració cronològica del material escrit imposaria una diacronia gràfica semblant a la d'altres llibres d'aquestes característiques (Manuals de Consell, Llibres del Justícia, Llibres dels Hospitals...). Així, la successiva incorporació dels tipus gràfics utilitzats en cada moment seria ben palesa, tot produint-se, aleshores, una clara situació de multigrafisme relatiu.¹⁴

El pas des del primer moment dels prístins llibres de msutassaf al segon, el tenim en documentat, amb abundosos exemples d'arreu del nostre país.

Al cas de la ciutat de València tenim enregistrades, si més no, sis ocasions en què el text bàsic del llibre del mustassaf es revisà per tal d'actualitzar-lo, eliminant allò qua hagués esdevingut inútil i obsolet i afegint noves ordinacions. En aquest sentit hom posseix la notícia d'una primera correcció del text, datada el 1323, sobre el corpus primitiu de 1293, i d'altres, la darrera de les quals es féu el 1563, tot revisant la de 1372.¹⁵

¹¹ Les còpies dels llibres de mustassaf únicament reflectirien el moment del llibre model, tot i que, a nivell gràfic, serien fruit d'una sola mà. Almenys en un cas dels estudiats, el dels còdexs tramesos a Barcelona des de València, va haver-hi un procés de depuració, ja que es van ometre alguns punts que més tard foren demanats pels consellers barcelonins i que motivaren la confecció del segon dels llibres estudiats per Sevillano Colom, F.: *Valencia urbana...*, En altres ocasions -Catí i Castellfort-, únicament es consideraven interessants per a aquelles localitats (vegeu SEVILLANO COLOM, F.: *El Mustaçaf...*, p. 222 i MIRALLES, J.: op. cit., p. 239). Una còpia de tot el llibre del mustassaf de la ciutat de València degué d'enviar-se a Berga, el 1380, "en X quèrns de paper, enclòs en aquells lo primer quèrns del rubriquer" (vegeu RUBIO VELA, A.: *Epistolari de la València medieval*, València, 1985, p. 91).

¹² Vegeu GARCIA, A.: "El llibre del mustaçaf de Vich", *Ausa*, 2 (1955), p. 20.

¹³ Un estudi de les fonts del llibre del mustassaf de València, a SEVILLANO COLOM, F.: *Valencia urbana...*, pp. 152-156. Vegeu, també, la nota 10 d'aquest article.

¹⁴ Vegeu PETRUCCI, A.: "Funzione della scrittura e terminologia paleografica", dins *Palaeographica, diplomatica et archivistica. Studi in onore di Giulio Batelli*, vol. I, Roma, 1979, p. 10.

¹⁵ Vegeu SEVILLANO COLOM, F.: *Valencia urbana...*, pp. 156-159; i ALMELA y VIVES, F.: op. cit., pp. 5-6.

Segurament va ocórrer quelcom semblant a Ciutat de Mallorca, on el Llibre del mostassaf inclou d'una forma cronològicament desordenada -clar exponent de trobar-nos en la segona de les etapes a què féiem referència- textos dels segles XV i XVI.¹⁶ Pel que fa al llibre de Castelló, posseïm notícies d'un seguit de compilacions que abracen des de 1312 fins a 1458-63, tercera i darrera redacció conservada actualment.¹⁷ Un altre exemple evident és el cas del text d'Igualada, datat el 1565 però copiat d'un altre llibre de 1482 que, de fet, reproduïa allò redactat en un de més vell -de 1399,¹⁸ Tanmateix, l'exemple on es fa esment d'aquest procés de depuració del text, d'actualització i, per tant, del pas des d'un multigrafisme relatiu a la uniformitat gràfica, amb l'elaboració d'un text fruit d'una sola mà (tret de les possibles notes marginals o esmenes afegides amb posterioritat, com les que s'observen als llibres de Castelló i Ciutat de Mallorca), com les que s'observen als llibres de Castelló i Ciutat de Mallorca), el trobem a l'estudi del mustassaf de Vic, en el qual A. Garcia posa de relleu, tot generalitzant, que els textos

"de tiempos posteriores, ya son cosa diferente, pues consisten generalmente en refundiciones o resúmenes de los libros del tipo anterior de los que se elimina lo que se estimaba de superfluo, consignándose únicamente los privilegios, ordenaciones, sentencias, etc. que se consideraban de interés para la fijación de la doctrina jurídica".¹⁹

Així, la segona fase de còpia i depuració del text acumulat seria la conseqüència d'un sol moment gràfic, a no ser que en la seua realització intervingués d'un copista i, en última instància, seria el resultat fàctic de que l'escriptura permet "de confronter et comparer des énoncés émis á des moments et en des lieux différents".²⁰ És a aquest segon moment al que responen, també, els manuscrits del llibre del mustassaf d'Albalat de la Ribera, els quals presenten algunes particularitats que val la pena fer constar.

II. UN EXEMPLE: EL "LLIBRE DEL MUSTASSAF" D'ALBALAT

En primer lloc cal esmentar la llarga durada que abraça el Llibre del mustassaf d'Albalat de la Ribera, el qual ens han pervingut en dos manuscrits sense datar.

¹⁶ Vegeu PONS, A.: op. cit., per exemple a les pp. 1 i 11.

¹⁷ Vegeu ROCA TRAVER, F.: op. cit., pp. 39-40.

¹⁸ Vegeu CASTELLÀ I RAICH, G.: op. cit., pp. X-XI.

¹⁹ Vegeu GARCIA, A.: "El llibre...", pp. 20-21.

²⁰ Vegeu D'HAENENS, A.: "Écrire, utiliser et conserver des textes pendant 1500 ans: La relation occidentale à l'écriture", *Scrittura e Civiltà*, VI (1983), p. 244.

Als Capítols de l'ofici del mustassaf (ms. A)²¹ apareixen les mans b (ff. 4r.-17v.) i d (ff. 24v.-33v.) que presenten uns trets humanístics cursius (de tractament més redó i cal·ligràfic la darrera d'elles) que corresponen a la part més antiga del llibre (vegeu el Quadre I). La mà b l'hem datada al voltant del 1596, mitjançant el Llibre d'execucions y lletres, on apareix en diferents llocs.²² La mà d apareix també al mateix llibre, el 1594 -sobretot en notes marginals- i en un gran volum d'Obligacions de cambis, debitoris, forment, en l'apartat dedicat a Rotglà de l'any 1599.²³

Aquests dos moments gràfics respondrien, possiblement, a una sola compiació que, tal vegada, hauria extret les ordinacions en ús i n'hauria rebutjat qualsevol altre material no útil, així com les possibles actes dels plets que hi poguessen existir. Tanmateix, en aquesta redacció, qu potser no era la primera,²⁴ és probable que els escriptors copiassen un model que no hem aconseguit d'identificar, i que no ho fessen d'un dels llibres que hem inclòs a la primera fase, sinó de la segona.²⁵ Indicis d'aquesta hipòtesis són l'absència total de dates d'emissió dels bans i la inclusió, dins de les rúbriques específiques d'una determinada activitat, d'ordinacions referides a una altra.

Una vegada establert que d'aquestes dues mans hauria d'haver estat copiat tot el corpus del llibre que se'ns conserva, cal parlar de l'aparició de la mà a que ocupa els primers i darrers fulls d'allò copiat per b (ff. 1r.-3v.; ff. 18r.-19v. i ff. 22r. i v.) però que ja no s'ocupa de restaurar la part de d (vegeu el Quadre II). El fet que ho faça així fa pensar que solament aqueixa primera parte estigués vigent quan es realitzà la restauració d'allò desgastat per l'ús.²⁶ Així mateix, cal dir que d'aquella mateixa mà són els quadres i llistats sobre l'ensaig del forment, distribuïts adequadament i fent ús d'allò que A. d'Haenens anomena la doble linealitat de l'espai gràfic -vertical i horitzontal-, que permeten un nou tipus de tractament informatiu alhora que agilitzen la lectura i memorització de dades.²⁷

²¹ Arxiu Municipal d'Albalat de la Ribera (A.M.A.R.), I.3.97.

²² A.M.A.R., I.1.3.

²³ A.M.A.R., I.1.3 i I.3.606-a.

²⁴ A partir del 1414, l'existència del càrrec -si no l'hi havia abans- seria segura, d'acord amb una ordinació de Ferran II (vegeu A.R.V., *Real*, 622, ff. 204r.-v.; editat a Escartí i Soriano, V.J.: op. cit., ff. 207-209).

²⁵ Assabentats de l'existència d'un llibre del mustassaf a Carcaixent (vegeu Censo-guía de los Archivos de la provincia de Valencia, València, 1986, p. 45), decidírem prendre'l a consideració per tal de poder establir una possible filiació respecte a un model comú. Tanmateix, la riuada de 1982 deixà el manuscrit inhàbil per a qualsevol recerca. Tal vegada el model fóra un hipotètic llibre del mustassaf d'Alzira, del qual no tenim cap notícia. Nogensmenys, a l'A.M.A.R. (II.1.150) -i ho adduïm per recolzar la nostra hipòtesi-, es troben uns Capítols per a la guarda del terme que provenen d'Alzira i que són idèntics i dos anys anteriors als publicats per Gil, E.-PERIS, T.: "Una reglamentació jurídica per a la vigilància de l'espai agrícola: els Capítols per a la Guarda del terme d'Alzira (1594)", *Al-Gezira*, 2 (1986), pp. 295-312.

²⁶ Aquests llibres eren objecte d'un constant maneig i, així, a MIRALLES, J.: op. cit., p. 237, es diu que el mustassaf que deixava el càrrec havia de lliurar, al que entrava, el llibre, encara que "desbaratat i desfet".

²⁷ Vegeu D'HAENENS, A.: op. cit., p. 231.

Però, en quin moment la mà a renovà allò que l'ús havia erosionat? I, per què realitzà, ensems amb la mà b' una còpia de tot el text, els Capítols de l'ofici de mustassaf de la vila de Albalat (ms, B)²⁸? La mà a, hem aconseguit indentificar-la amb la de Joan Baptista Ameller,²⁹ clavari del conselle municipal en diverses avinenteses a partir de 1655 i, a més, encarregat de reestructurar bona part dels materials existents a l'arxiu,³⁰ cosa que ens ha fet pensar que va tenir cura de la seua organització, ja que en aquells anys havia estat instal·lat en un lloc nou a causa de la construcció d'una nova casa de la vila, que s'havia iniciat el 1644.³¹ Pensem que aquell fou un bon moment perquè es portàs a terme la restauració del manuscrit; i això cal posar-ho en contacte amb l'interés dels consells locals per conservar en bon estat les disposicions acordades i en ús.³² Seria, llavors, quan per les mateixes raons es confeccionaria el que nosaltres hem anomenat ms. B, el qual, s'inicia i s'acaba de mà del mateis Joan Baptista Ameller, encara que la part central i majoritària correspon a la mà del notari Dionís Garcia (mà b') (vegeu el Quadre II). Aquest, en acabar de copiar el text, afegeix:

"Lo present trellat ab les presedents vint-i-sis cartes, la present compressa és estat tret de son original, al registre de l'archiu de la present vila de Albalat, per mi, Dionís Garcia, notari de la dita sala..."³³

Tanmateix, el notari Garcia no data la còpia, tot i que hem pogut situar-lo entre els anys 1646 i 1676.³⁴

Tant Ameller com Garcia utilitzen formes gràfiques amb trets humanístics molt cursivitzats, indicatiu de l'ús freqüent de l'escriptura.

Cal afegir, abans d'acabar, la presència d'una mà c al ms. A (vegeu el Quadre III) que còpia l'ensaig del blat ja esmentat i, en full solt, l'intercala al llibre (ff. 20r. i v.). Aquest escrivà, amb unes grafies humanístiques de trets cal·ligràfics i redonejats, no hem aconseguit d'indentificar-lo, però l'hem datat al voltant del 1654.³⁵

Totes aquestes dades aprofiten per tal d'aportar la idea que els manuscrits del Llibre del mustassaf d'Albalat presenten el fenomen d'acumulació gràfica, quan

²⁸ A.M.A.R., II.1.150, doc. 15.

²⁹ Al Llibre de peyta de l'any 1651-1652 apareix, d'aquesta mà: "los quals paguí yo, Juan Baptiste Ameller" (A.M.A.R., II.3.348. Doc. 56, plec solt).

³⁰ Apareix, despenyant o no la funció del clavari als llibres de peyta des de l'any 1631 al 1667 (A.M.A.R., II.3.348. Docs. 21-50). Encara, apareix als Consells (A.M.A.R., I.1.4), i sembla que reestructurà tot el material, posant-hi títols i encapçaments.

³¹ El plànol i el contracte de l'obra, A.M.A.R., II.1.151. Doc. 1, ff. 71r.-80v. Vegeu, també, Escartí i Soriano, V.J.: El document de l'època foral a l'Arxiu Municipal d'Albalat de la Ribera, Albalat, 1988, pp. 1 i 7.

³² Vegeu ROCA TRAYER, F.: "El Mustaçaf de Castellón y el Libre de la Mustaçaffía", B.S.C.C., XXVIII (1952), p. 407.

³³ A.M.A.R., II.1.150, doc. 15, ff. 26r. i v.

³⁴ A.M.A.R., I.3.606-a- (amb data del 1646), II.3.348, doc. 47 (amb data del 1664-65) i II.9.545 (amb data del 1676).

³⁵ A.M.A.R., II.1.16, doc. 14.

per les seues característiques internes -i tal com hem vist- haurien de respondre a una sola mà, a un sol moment gràfic.

Darrerament ens cal ressenyar que les dues còpies, en els seus dos o tres moments correspondents, seguiren un mateix model de distribució de la pàgina, amb una breu rúbrica indicativa centrada al full i els bans o les ordinacions disposats amb espais en blanc entre ells, aïllant-los, i tot responent a una organització de l'espai gràfic basada en allò que d'Haenens anomena la "raison graphique".³⁶ Tanmateix, a pesar de respondre a una reelaboració del material gràfic o, fins i tot, ser-ne una còpia, en cap dels casos no apareixen índexs de rúbriques ni caplletres, inicials decorades o calderons, ben freqüents en altres manuscrits d'aquestes característiques. Únicament apareix, estructurant la totalitat de la primera part del ms. A, és dir, allò també copiat al ms. B, una numeració àrabiga per a cadascun dels bans o ordinacions.

---

36 Vegeu D'HAENENS, A.: op. cit., p. 231.

Debi

Per nos estatubim acordemam quem
 alguna persona non faciere ni feiere
 en algun foral o terno vel porie ni loch joto
 pena de sepan a fous cotens ala casador. Lxxj

Item que ningún hom puiat o no puiat
 en lingua compaña en hostaler algu api
 por abende bi ali ypa en menut joto pena
 de vint fous cotens ala casador. lxxj

Peixcadors

Item por foy acordado que es dixerat que ningún peixe
 dor ne altre persona pora que es no pora vender ni menger
 foy h/osalat dmo en la peiscateria que es en la foy de
 peiscaderia ne en la que es de peiscaderia.

Item es ordenat que ningún peiscador ne altre persona
 por etl no pora llevar lo peis salat ni espar algun
 peis salat /osalat en lo que es de peiscaderia.

Fig. 1. Mà b (dalt) i mà d (baix). 1594-1599.

5. Item estatuhim l'ordenam que ningun auernor no goni tenir
 en la casa caner ni quartes pera comprar ni vendre ni
 ni peria vendre puja deuenir ni q'ontes fiasit forpna de sciantas
 sous lo cas abacusador q'quis puja tenir q'aria y m'ha q'anta fial q'as 120

6. Item que ningun auernor ni altra qualrus persona que vella
 vendre ni q' d'ly, o; altra cosa ab mesura a quella ni no q' d'ly
 vendre f'ha perdre mesura del magnific' multam forpna de 200

7. Item estatuhim l'ordenam que qual fues que vendra ni ni q' gona
 de muelas ni vell en nouell forpna de parna q' l'ordenam 120

Capitulo del offi de mesur
 tates de la vila de Alba
 cat

Primo estatuhim y l'ordenam que qual
 seud persona de qual se h'ha estat y con
 duo quera f'inga obligacio de portar
 d'assa del magnific' multasat los pe
 so: Praxelles al muts m'gal muts

Fig. 2. Mà a (dalt) i mà b' (baix). Mitjans del s. XVII.

